

ИЗМЕЋУ СТВАРНОГ И МОГУЋЕГ

(Мишел Уелбек: *Покоравање*, са француског превео Владимир Д. Јанковић, Воока, Београд, 2015)

Постоји једна, могло би се рећи, изузетно ретка струја писаца који пишу без длаке на језику, отворено, безобразно, не марећи за пристojност, за туђе мишљење, за уметничку дистанцу и стилске фигуре транспозиције. Без длаке на језику, јавно изречено мишљење које провоцира или чак вређа, често је уобличено у комедију, сатиру, фарсу, али понеки аутори немају потребу чак ни да жанровски прикрију огорченост окружењем. У Аустрији је то био Бернхард, у Србији Светислав Басара, а у Француској је то Мишел Уелбек.

Више пута је до сада Уелбек био оптуживан за шовинизам, мизогинију, памфлетизам и порнографију. Због вређања муслимана, било му је и судски суђено, али је ослобођен. При томе се заборављало да је овај нихилиста, осим што оптужује Исток, ништа мање згађен и стањем у западној цивилизацији, политичким опцијама левице и деснице, либералним капитализмом са својим великим корпоративним системима, савременом уметношћу, међуљудским односима испражњеним од сваке врсте смисла.

Његов нови роман, *Покоравање*, приказује апокалиптичне тренутке западне цивилизације која је досегла свој крајњи стадијум. Оно што јој предстоји је или промена или пропаст. Уелбек, на изненађење оних који прате његово дело, бира промену, и то оличену у повратку једној од филозофских теорија створених почетком прошлог века, дистрибуционализму. Као нову снагу способну да ову теорију изнесе у пракси Уелбек бира ислам који декадентном и изнутра прегорелом друштвено-политичком систему убризгава нову снагу. То што улогу наратора даје универзитетском професору који је каријеру изградио на делима Жориса-Карла Уисманса, није ни најмање случајно. Уисмансово дело, зачето у натурализму, доживљава свој врхунац у роману *Насујрој*, упоредивом са стотину година касније написаним *Америчким њсихом*, Брета Истона Елиса. Декадентни Уисмансов јунак живи у свету прекомерних вишкова и испуњења свих жеља. Богатство, статус, жене, доколица и забава, све му је доступно до размера неукуса. Библија декаденције, роман о усуду западне цивилизације да непрекидно производи прекомерни вишак свега, инспирисала је Жоржа Батаја да напише своје дело *Проклећи гео*. Познат пре свега по делу *Еројизам у књижевности*, Батај се противи западњачко-малограђанској (или у ракурсу Радомира Константиновића, паланачкој) утилитарности. По Батају, *економија* у ужем смислу подразумева производњу вишка, па и вишка жеља. *Економија* у ширем смислу, узима у обзир биологију и очевидно постојање неутилитарне производње уживања од еротике која није намењена искључиво репродукцији до уметности која у својој бити није роба.

Уелбек ће на трагу Батајевих размишљања, сваким, па и овим романом, изазивати и вређати пуританце укључивањем порнографских сцена без цензуре (у маниру Жоржа Батаја) у доминантно политички антиутопијски SF. Тако ће (блиско Уисмансу и Елису) подривати сваку грађанску пристојност и учмалост свих оних који не уочавају да је њихов свет капитализма насталог у оквиру католичанства, умотаног у слатку обланду добростојећег друштва утврђених демократских конвенција дошао до своје последње фазе и да се налази на измаку. Уелбеков јунак, познавалац Уисманса у себи укршта Уисманса лично, који се од натуралисте преко декадентног интелектуалца до религиозног фанатика преображава трагајући за собом, и Уисмансовог главног јунака романа *Насуїрої*, ерудите и богаташа који живи али не ужива, који има све осим смисла, чији је живот апсурдан у мери Камијевог *Сїранца* на кога се Уелбек такође недвосмислено позива. Уелбековом главном лику, симболичног имена, Франсоа, умиру и отац и мајка, али га то ни најмање не потреса баш као ни Камијевог Марсоа. Зашто Уелбеков Франсоа потом не убија ниједног муслимана као што то чини Камијев јунак већ се, напротив, камуфлира у једног од њих? То је питање над којим ће се тек надвијати будући тумачи Уелбековог романа.